

A vaskolléga.

IRTA: RADNAI MIHÁLY.

SZÉP CSENDESEN vonul be hozzánk félelmetes vetélytársunk az egyes nyomdákba és lassan, de biztosan teszi feleslegessé a kézi szedést, mely nem kevés szaktársunknak egyedüli keresetforrása volt.

Számtalan közlemény jelent meg pro és contra a szedőgépekről a szaklapokban és a napi sajtóban is, sőt koszorús írónk: *Jókai* Mór is lándsát tört a szedőgépek ellen a Magyar Nemzet egyik régebbi tárczacikkében. Miután nevezett napilapot szaktársaink csak elvéve olvassák, nem tartom érdektelennek, ha *Jókai* egyes passzusait szószerint közlöm az alábbiakban:

... „Gutenberg találmánya pedig egyre tökéletesedik. Már képesek vagyunk a nagy rotációs-gépekkel óránként tízezer példányt átadni a forgalomnak. A hajtogatógép nemcsak alárakja a tiszta ív papírt a hengernek, hanem a tulsó oldalon a kinyomott hirlapot összehajtogatva, felvágva tolja elő, emberi kéz hozzájárulása nélkül. No, ennél az utóbbi gépnél egynéhány hajtogatóleány elvesztette keresetét. Ezen nem lehetett könyörülni: az üzlet megkivánta.

Most végre föltalálták a betűszedő-gépet.

De már ennek ellensége vagyok. Mint író úgy mint üzletember; de főkép mint emberbarát.

Hadd ismertessem meg a betűszedő-gépet.

Olyanforma alkotmány ez mint az írógép, betűkkel jelzett billentyűk sorával ellátva, a miket koszorúz a sorok számára készített rézvályu. Minden billentyű-érintésnél kiugrik a hátlapból a vályuba — nem egy kész betű, hanem annak az anyamintája (matrice) s ugyanazon pillanatban egy csövön keresztül forró ólom ömlik bele, a másik félperczben egy másik betű anyamintája ugrik elő, míg megtelik a sor, akkor az helyet ad a következő sornak. A kiszedett sor tehát tömörítve van (stereotipálva), a betűk forró ólomlapjai egymáshoz ragadtak. Ezzel a módszerrel a betűszedő-gép állítólag harmincz százalék megtakarítást eszközöl.

Ezért a nyereségért a bécsi nyomdászok már alkalmazásba vették a betűszedő-gépet.

Most a gépgyárosok Magyarországon is ajánlják.

A harmincz százalék nyereséget erősen leszállítják a géppel együtt járó hátrányok.

Először is a szedő-géppel csupán egyféle betűnemet lehet szedni (cicero, garmond, bourgeois, cursiv (írott) betűket pedig csak nehézséggel lehet közbeszedetni. A német nyomdászok a cursiv-ot éppen nem használják, azt pótolja náluk a ritkítás (durchschuss), petitet éppen nem. Nálunk pedig hirlapi cikket sem lehet képzelni cursiv nélkül; tudományos munkáknál pedig éppen elmaradhatatlan az írásjegy (cursiv), a vastag betű (compact) és az apró (petit).

Másodszor, ha egy ilyen géppel előállított szedésben egyetlen egy sajtóhiba mutatkozik, azt nem lehet, mint a rendes szedésben, görbe árral kiszurni s helyébe megillető betűt (avagy többeket) betaszítani, hanem az egészet újra kell önteni.

Már most képzelje el a magyar író, miféle hirkusokkal teljes butaságok fognak előkerülni a munkájában, a mikor az a második korrektura alatt revíziója alá kerül a betűszedő-gépből. (Kivált a melyik írónak kétséges jellegű írásjegyei vannak.)

Ennélfogva a betűszedő-gép kezelőjeül csak olyan kiváló egyéniség alkalmazható, a ki mindenféle manuskriptumnak a kriptografiáját el tudja olvasni, a ki a magyar, latin, német, angol, francia ortografiában tökéletesen járatos, a ki tehát olyan tudományos képzettséggel bír, a minőt például egy miniszteri titkártól megkövetelnek. Ezért aztán kell is neki olyan fizetést adni, mint egy miniszteri titkárnak. Ezt a gépkezelőt természetesen az összes nyomdai személyzet legkiválóbbjai közül választják.

De így sem irigylésre méltó a gépkezelő sorsa.

Halálra ítélt rabnak való munka ez.

A szedő-gép mellett van az érczforraló-katlan, mely az ólmot olvasztja. Hogy ennek a bugyborékoló ólomnak a gőzét a munkás be ne lélekzze, a mitől ólomgörcsöket kapna, a másik oldalán van egy szellőztető-gép. Már most a szedő-gépet kezelő munkásnak az egyik oldalát folyton süti egy izzó katlan 36 foku meleggel, a másik oldalát folyton hűti a szellőztető-készülék 10 foku levegővel; ha ez a munkás rövid időn el nem pusztul tüdő- és mellhártyalob miatt, úgy bizonyosan megszerzi magának az egész életére való csúzt és köszvényt.

Ezért, és főképp ezért, ezen emberkínzó, egészségölő találmánynak a mi nyomdánkba való behozatalát határozottan ellenzem."

Így vélekedik Koszorús költőnk a szedőgépről. Hogy mennyiben van igaza, az más kérdés. Koszorús írónk elfelejti, hogy a kapitalizmusnál nem a munkás egészsége az első, hanem a kilátásba helyezett nyereség. A többi, az mellékes.

Mindenesetre jellemző, hogy az író emberek többnyire ellene vannak a szedőgépeknek, mintha csak előre látták volna, hogy ezután nem lehet majd minden gondolatot úgy találomra papirosra vetni és csak a tulajdonképeni korrekturában azt jól átdolgozni, hogy értelme is legyen.

Hogy a szedőgépeknek nem igen ártott a róluk terjesztett rossz vélemény, a legjobban bizonyítja, hogy a szedőgépek kezdenek szaporodni az egyes nyomdákban úgyannyira, hogy most már tényleg komolyan kell a vaskollégával számolni. A fővárosban 34 szedőgép van üzemben, jobbára napilapok előállítására. De hát

mi lesz akkor, ha majd a nappali tömörszedésű munkák is gépen lesznek lebillentyűzve, mint a „Budapesti Hirlap“ nyomdájában? Akkor aztán . . .

A jelenlegi szedőgépek három válfaja van nálunk használatban. Még pedig a *Linotype* (Budapesti Hirlap, Magyar Hirlap), a *Monoline* (Pesti könyvnyomda r.-t.) és a *Typograph* (Európa, Beer és Társa, Pallas). Ezen három felsorolt gép versenyez az elsőbbség pálmájáért. Az egyes gyárak által kibocsátott prospektusok és jól fizetett *szaklapreklámok* oly dicshimnusz zengnek az egyes gépekről, hogy ez szinte nevetséges. Mindegyik a *maga* előnyéről és a *másik* hátrányáról beszél, pedig itt lehetne a legjobban alkalmazni a magyar közmondást, mely így szól: „a más szemében meglátja a szálkát, stb. stb.“

Legutóbbi időben különösen a *Monoline* érdekében jelennek meg hasábos reklámok, melyek jobbra oda irányulnak, hogy a három megnevezett szedőgép közül a Monoline a legjobb, a legolcsóbb. Annak idején Herrmann Károly, a „Freie Presse“ nyomdavezetője, alaposan megírt könyvében, melyben az eddig létezett szedőgépeket felsorolja, szintén bővebben foglalkozik a Lynotype-, Monoline- és a Typograph-géppel és érdekes számadatokkal bizonyítja be a Monoline elsőbbségét a másik kettő fölött.

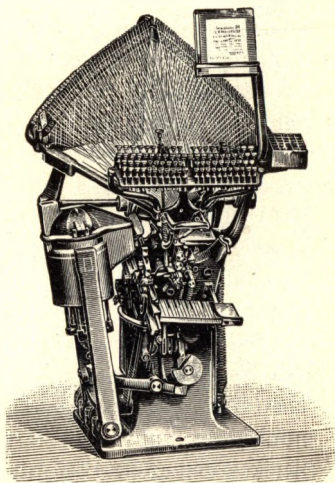
De hát ebben lehetett egy kis elfogultság is, mert a gép állítólag osztrák csemete és a szerző is osztrák. Ezóta elmúlt négy esztendő, de bizony a Monoline nem igen akar szaporodni a nyomdáiban. Hallomás szerint ugyan Bécsben több nagy nyomdában állítottak fel Monoline-gépet, de a fáma azt suttogja, hogy ez csak kísérletezés. Hogy mi és mennyi igaz ebben a dologban, azt majd a jövő fogja megmutatni.

A szedőgépek térfoglalása teljesen át fogja változtatni az eddigi rendszert, mely különösen lapoknál dívott. Megérjük azt is, hogy a napilapoknál redukálni fogják a szedőszemélyzetet, de viszont szaporítani fogják a szerkesztőségekben a kézirat-javítók számát, mert rossz kéziratot leadni szedőgépekhez – az merő abszurdum. A leadandó kéziratnak jól olvashatónak és nyelvtanilag hibátlannak kell lennie, hogy a szedőnek ne kelljen értelmetlen kézirat miatt időt fecsérelnie, mert ily esetben a gép munkája nem fog sokat érni. Az is igaz, hogy ezzel a szerkesztőségek nem igen törődnek és ép oly rossz

kéziratot adnak le most is, mint annakelőtte, így aztán nincs meg a gépekből az a haszon, minőt a gyár kilátásba helyez. A gyár 5, 6, 7, 8 és 9 ezer betűről mesél prospektusában, hogy ennyit szedhet egy szedő óránként. Elismerem, hogy szedhetni szedhetne, de csak papiroson. Ha a szedő maga is vasból lenne, akkor talán lehetne beszélni 8–10 ezerről, mert a vas fizikuma talán kibír annyi billentyűzést, gondolkodást és olvasást, de az emberi szervezet nem, vagy ha igen, akkor rövid időn belül megsínyli azt egész életén keresztül.

De vegyük a megnevezett szedőgépet abban a sorrendben, a mint bevonultak hozzánk.

Első a *Typograph*-szedőgép volt, a melyet Berlinben gyártanak és állítanak elő. Mint a mellékelt rajz mutatja, a gép szerkezete nagyon egyszerű, úgy hogy a legkevesebb idő kell hozzá, hogy a szedő szakszerűen kezelhesse. Ezen a gépen 84 billentyű van, azaz 84-féle betűt lehet rajta lekopogtatni. – A többi esetleg szükséges betűk és jelek úgy akasztandók be, külön e célra szolgáló aczélrudacsákra. –

A „Typograph”-szedőgép.

A sorok kizárása automa-

tikusan táguló gyűrűk által történik, melyek a szerint fordulnak vastagabb végük felé, a mennyi űrt kell kitölteniök.

A gép különösen ajánlatos sima szedések előállítására, a hol sem kurziv, sem kövér betűkből szedett szavak nem fordulnak elő, mert ez a Typographnál némi feltartással jár és ez a szerint nagyobbodik, mennél több kurziv vagy kövér szó fordul elő a szedésben. Úgyszintén kerülendő a gyakori alak- valamint betűfajváltoztatás, mert ezek mindegyike – kellő berendezés esetén is – rendesen jó félórát vesz igénybe minden esetben, sőt sokszor még többet is.

Nagy hátránya a gépnek az, hogy minden sor után a matriczákat tartó kosarat fel kell emelni, hogy

a matriczák visszajussanak helyökre, mert csak azután lehet új sort szedni. Ez szinte idővesztéséget okoz, a mit pedig gépnél lehetőleg kerülni kell. A kosár visszahajtásánál azután előfordul még az is, hogy a gyorsaságnál fogva a matriczák némelyike nem csúszik vissza, hanem újra leesik, így azután sokszor elgörbülnek, sőt ott, hol forrasztva vannak, el is törnek. Tudniillik a matricza alsó része, melyen a betűkép van, rézből, míg a felső pálczika, melylyel a kosáron csüng, aczélből van és e két rész egybeforrasztott. Ha ezen a hátrányon segíteni fognak, akkor a Typograph sokkal előnyösebb lesz. Az is baj, hogy a szedésnél mindig egy és ugyanazon matriczák esnek le, mint az előző sornál, s így a matriczák egy része gyorsan kopik, míg másik része új marad. Ezen úgy segítenek, hogy időközönként felcserélik a belső matriczákat a külsőkkel. Változtatni kellene e bajon olyképen, hogy ily felesleges munka elkerültesse. A Typographon szedett sorok nagyon szépek és tiszták s e tekintetben felülmulják a Linotype és Monoline sorait, melyek korántsem oly tiszták és élesek, mint emezé.

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a Typographon legfeljebb $2\frac{1}{2}$ kéziszedő munkáját végezheti el egy képzett gépszedő. Számítsunk egy jó kéziszedőre óránként 1600 *n*-et, akkor a gépszedőre esik 4000 betű. Ennyit lehet számítani hogy szed, többet nem. És ha minden munkaórára ennyi esik, úgy meg lehetnek elégedve az illetékes tényezők. Előfordul ugyan, hogy egyik-másik gépszedő többet produkál, de hát ezt nem vehetjük átlagos eredménynek, mert sok mellékkörülmény játszik közre, hogy sokszor a maximális eredmény helyett a minimálissal kell megelégedni.

Ennyit egyelőre a Typographról, most pedig térjünk át a Linotype-gépre.

A Mergenthaler-féle *Linotype*-szedőgép nagyjában úgy aránylik a Typograph-hoz, mint egy gyorsajtó a körforgó-géphez. Már első pillanatra látható, hogy ez valóban gépkolosszus. Annyi mindenféle rész és szerkezet van rajta, hogy még a szakember is önkénytelenül elbámul a modern géptechnika e csodája fölött.

A Linotype legnagyobb hátránya ez ideig az, hogy majd kétszer annyiba kerül, mint a többi szedőgépek, a mi pedig nem lehet előnyös reá nézve, mert az elérhető eredmény nem sokkal nagyobb a többinél.

Igy tehát nincs indokolva, hogy miért fizessen a vevő valamely árúért kétszer annyit mint egy másikért, mikor nem teszi meg azt a kétszeres szolgálatot.

A mi a gép szerkezetét illeti, hát biz ez nagyon szép, de egyúttal bonyolult is. Nem hiába volt feltalálója órás, meglátszik a gépen is. Különösen bámulatos az osztó-készüléke, mely a gépnek legfigyelemreméltóbb alkatrésze.

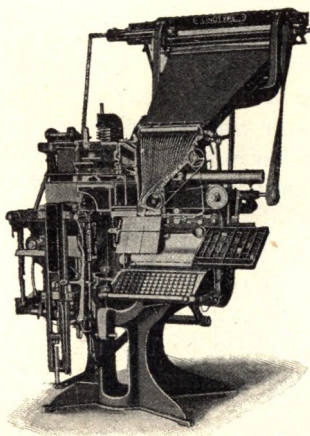
A szedés fennakadás és feltartás nélkül történik. Míg a szedő billentyűzi a leszedendő sort, addig az osztó-készülék osztja a már kiöntött sor matriczáit, melyek mindegyike más bevágással bír s így ki van zárva, hogy a helyükre visszaeső matriczák idegen helyre jussanak. —

A matriczák kicsinyek és erősek, ezért a törés vagy görbülés ki van zárva.

A szedésnél a szedő ülve végzi a munkáját, mi a tudóré nem lehet valami előnyös, mert a szedő úgyszólván előrehajlik a szedésnél, s így lélegzétvétele nem szabályszerű; inkább czélszerű az állva dolgozás, a mint ez a Typographnál történik. —

Viszont azonban a Linotypenél előnyös az, hogy a gépen csengetyű van, mely mindannyiszor megszólal, mikor a szedett sorba még 4 betű fér, ezzel figyelmezteti a szedőt, hogy kihajtsa-e a sort, avagy elválassza a be nem férő szavakat. Továbbá a szedő a szedésnél láthatja már, hogy nincs-e hiba a szedett sorban és ezt öntés előtt még idejekorán kicserélheti s így nem kell neki azután újra szedni a sort. Ez a Typographnál nem lehetséges, ép úgy az előbbi dolog sem, mert ott a szedőnek meg kell nézni, hogy a sor tele van-e, vagy sem.

A gépen 90 billentyű van, tehát hattal több, mint a Typographon. Az alak- és betűfaj-változtatás aránylag rövidebb idő alatt történik, mint a Typographon, de hát az ilyesmi leginkább csak a gyakorlattól függ. A Linotypen szedett sorok nem mondhatók oly preczi-

A „Linotype“-szedőgép

zeknek, mint a Typographéi, sőt, a mint láttam, még pontos regiszterre sem igen állíthatók a sorok, mert a zárásnál az egyik oldalon levő rovátkák valószínűleg utána engednek, vagy legalább is úgy látszanak a nyomtatásban.

A reklám nagy kürtje azt harsogja, hogy a gépen 9000 betűt *is lehet* szedni, de azért a tényleges eredmény jóval alul marad a gyakorlatban. A gyár versenyszedői, kik napokon át rendszeren egy és ugyanazon kéziratot szedik, jóformán már kívülről tudják, hogy mit szednek, ezek ugyan felviszik 9000-re, de tessék nekik a híres magyar írók kéziratnak csúfolt hieroglifáit szedni, egész határozottan állíthatom, hogy akkor nem szednek 5000-et sem. Tudják ezt a gyárban is, azért ajánlja a gyár prospektusa, hogy a gépet felállítja és a fizetés csak akkor kezdődjék, ha a szedők már 5000 *n*-t szednek. Ez jó finesz, mert a megrendelő könnyen lépre megy abban a hitben, hogy addig ingyen használhatja a gépet, míg 5000 betűt nem szednek óránként. Azzal azonban nem számol, hogy a gép addig is rongálva lesz, a mi az ő rovására megy, továbbá az 5000 betűn aluli eredményre a nélkül is ráfizet, ha egyelőre nem is kell neki fizetni a gépet.

5000 betű óránkénti eredménynél nem igen viszik többre nálunk s így drága beszerzési ára nem igen hozza meg a befektetett összeg kamatait, hacsak véletlen folytán úgy nem lehet a gépet kihasználni, hogy nappal és éjjel is szednek rajta, mint ez a Budapesti Hirlapnál történik, de itt sem mondható az eredmény teljesen kielégítőnek.

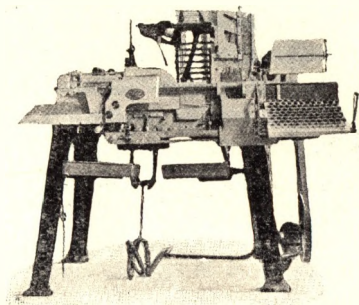
Sokat lendített a gép kelendőségén az, hogy két- és hárombetűs matriczákat gyártanak hozzá, így tehát tetszés szerint szedhető rajta kurziv vagy kövér betű. Ez oly előny, mely messze túlszárnyalja e tekintetben a Typographot és a Monolinet. Hallomás szerint a Linotypet előállító gyár tartalékban tart egy egyszerűbb szerkezetű és olcsóbb Linotype-rendszerű gépet, a melyet akkor fog a nyilvánosság elé hozni, ha már látni fogja, hogy a jelenlegivel előállítás és ár tekintében nem lesz képes versenyezni.

Legfiatalabb szedőgép a *Monoline*, a steyeri gyártól. Ez már pörösködve látta meg a napvilágot. Ugyanis a Linotype pörrel támadta meg, mert saját szabadalmát vélte feltalálni a gépen. A pört szerencsésen el is vesz-

tette s így a Monoline növekedésének mi sem állott útjában. Itt nálunk a Pesti könyvnyomda részvénytársaság nyomdájában van két ily gép üzemben, csak-hogy vajmi keveset hallani róluk.

A nyomtatásban látott sorokból ítélve, már a matriczák sem mondhatók sikerülteknek, annyira eltérők az egyes betűk egymástól. Ez pedig már magában véve elhibázott dolog, mert ha a betűk egymás mellett nem egyöntetűek, akkor az egész matricza-készülék hibás és nem marad más hátra, mint a hibás betűk helyett új matriczákat készíteni. Ez a kellemetlen baj már kezdettől fogva megvolt, de még nem vettem észre, hogy ezen változtattak volna.

„Állítólag“ annyit *lehetne* rajta szedni, mint a Linotypen és daczára ennek, csak félannyiba kerül. Ez már boszorkányos dolog, ha ugyan igaz, csak-hogy ez nem épen így van, mert a számítás csak papíron vált be. A tényleges eredmény azonban 4000—4500 betűt igazolhat, átlagos eredménykép. A Monoline-gépnél a szedő szintén ülve végzi munkáját és ép oly zavartalanul mint

A „Monoline“-szedőgép.

a Linotypen, mert itt szintén működik az osztó-készülék. A sorok kizárása szintén ékeléssel történik. Úgy látszik, mégis nagyban a Linotype rendszere után készült e gép. A miben sokban eltér ettől, az a matriczáknál látható. Ugyanis a Monoline matricza-rúdjai nem egy, hanem több betű képe van. Ennek az az előnye, hogy a gépen 96 billentyű van, tehát hattal túlszárnyalja a Linotypet, a Typographot pedig tizenkettővel. Hogy a billentyű több, az már fokozza a nagyobb képességet, mert nem kell annyi betűt külön beletenni a sorba a szedésnél. De hátrányára is van a gépnek, hogy egy matricza-rúdon több betűkép van, mert ha esetleg egyik elromlik vagy kiég, akkor az egész rúd hasznavehetetlenné válik. Tehát a fentebbi előny elenyészik, mert, ha aránylag kevesebb matricza is kell, a mi viszont olcsóbb, a fenti okok folytán sokszor eléggé költséges lehet.

A Monoline sorai szintén simák, mint a Typograph sorai és ezért a két gép sorai kézi szedéssel is keverhetők, míg a Linotype sorai nem, miután annak egyik oldala rovátkolt. Ezért a Lynotype sorai csak ritkított kézi szedéssel keverhetők, tömörszedéssel azonban nem. A Monoline-gépen sem szedhető kurziv vagy kövér, itt is külön kell a szavakat leszedni és beleállítani, tehát e tekintetben ez sem versenyezhet a Linotypeval.

Legujabban a Graphischer Beobachter 1902. évi 17. száma terjedelmes cikk keretében foglalkozik a Monolineval s ábrákban is bemutatja az egyes főbb alkatrészeket s a gépet is egész valóságában. Annyi jót ír róla és oly fölényt állapít meg a többi fölött, hogy az valóban sok a jóból, és ha csak a fele igaz ennek, úgy a gépnek feltétlenül jónak kell lennie. De hát az a baj, hogy ezt csak papiroson mondhatjuk.

Ennyit találtam jónak a három nálunk ismert szedőgépről megemlíteni. Bővebben nem tartottam szükségesnek, miután azok technikai leírása eléggé bőven lett már tárgyalva és megvitatva az egyes szaklapok hasábjain. És azután a szedőgépeket látni kell, mert e nélkül nem érnek semmit a hasábos ismertetések. Azért igen helyén való dolog, ha azok, kiknek módjukban áll a szedőgépeket működésben láthatni, mennél többször figyelemmel kísérik és tanulmányozzák azoknak működését és rendszerét. Én csak szárazon az értéküket és az elérhető eredményt akartam felsorolni, hogy kimutassam, miszerint nem oly hasznothajtok a gépek, mint a hogy hiesztelik.

Mindegyiknek megvan a maga előnye, de viszont a hátránya is. Míg a Typograph és Monoline inkább sima könyvszedésre jó, addig a Linotype napilapok előállítására előnyösebb több-betűs matriczái miatt.

Felemlítendőnek tartom azonban e helyütt, hogy e három ismertett szedőgépet teljesen el fogja homályosítani a Mérai-Rozar-féle gép, ha ugyan sikerülni fog ezt olykép tökéletesíteni, mint a hogy tervezik. Ez maga fogja csinálni a kéziratot, a szedést és az öntést is. Ugy-e bár, ez szinte hihetetlen? Hát bizony sok víz fog addig lefolyni a Dunán és a Szajrán, míg ez tényleg meg fog valósulhatni.

A mi a szedőgépek lelkiismeretes kezelését illeti, hát biz az nem gyerekjáték. Az illetőknek komolyan át kell hatva lenni ama tudattól, hogy erejükön felül

való munkát fognak tőlük követelni. A lelkiismeretes munkást azután bántja, ha esetleg nem tud annyit szedni, mint a mennyit követelnek tőle. Lázasan fog dolgozni, ideges lesz minden egyes apró üzembavárnál – a mi elég gyakran fordul elő – és ezzel azután teljesen hiábavaló lesz minden igyekezete, hogy mentől többet produkáljon.

A főkellék: teljes nyugodtsággal dolgozni, aprólékos feltartások ne hozzanak ki bennünket a rendes kerékvágásból, mert ez hátrányunkra lehet; a szedendő kéziratot fussuk át, hogy eleve tájékozva legyünk arról, hogy mit is szedünk; ez arra jó, ha esetleg valami értelemzavar fordul elő, könnyebben tudjuk, hogy miről lehet szó.

Szigorú lelkiismeretességgel kell a rendelkezésre bocsátott gépet kezelni, mert a legkisebb hanyagság nagy károkat okozhat. A tisztításnál különös gondot kell fordítani a kényesebb alkatrészekre, nehogy ezek időnek előtte hasznavehetetlenekké váljanak. A szedésnél meg kell szokni, hogy az esetleges hibák még öntés előtt legyenek kijavítva. Ez először is könnyebb akkor, mikor még szedünk, mintha azután az egész sort kell újra szedni. A ki ezt nem szokja meg, annak a szedése nagyon selejtes lesz, a mi a gépszedésnél nem csekély anyagi kárral jár.

A gépszedőre a leghátrányosabb az, hogy a gép mellett teljesen kivetkőzik eredeti nyomdász mivoltából. A ki gépen szed, az nem tekinti és nem is tekintheti azt, hogy az elválasztás jó-e, avagy szép-e, ott erre nem fektetnek súlyt, a fő az, hogy mentől több sort szedjen. A rendetlen sorkihajtások és helytelen elválasztások gépszedésnél sűrűn fordulnak elő. Ezt a gépszedő megszokja, mert meg is kell szoknia és később azután a legkritkább esetben fog arra törekedni, akár a szedőszekrényénél is, hogy ne a mennyiségre, hanem a minőségre fektesse a fősúlyt.

Sok-sok mindent lehetne felhozni még a gépszedés hátrányairól, mert eddig legalább úgy volt, hogy ott, a hol a kézi munkát géppel végezték, a gép precíz munkát végzett, míg a szedőgépnél ez nem mondható. A szedőgépek munkája visszavezet bennünket a kezdetleges szedésig. Mert hiába, a gépet csak sor-szedésre lehet használni; de csak ott, a hol tisztán csak szöveg van és hol nem kell a szedést a tördelés-

nél különböző alakra áttördelni, mert erre a célra a gépszedés nem használható, hacsak nem akarunk több munkát szerezni magunknak. És a közönséges sor-szedésnél is csak akkor érvényesülhet a gépszedés, ha erre a célra véglegesen átnézett jó kézirat van, mert ha ez nincs, akkor a gép munkája költséges, időtrábló lesz és aránytalanul alatta fog maradni a kívánalmaknak.

Azzal a reklámok sohasem számoltak, hogy midőn a gépnél üzemzavar van, vagy alig olvasható kéziratot kell a szedőnek silabizálni, akkor nem egy ember van feltartva munkájában, hanem annyi, a mennyi helyett a gép dolgozik, azaz a hány embert pótol. Ha ezzel lelkiismeretesen számoltak volna, akkor más eredményt tudnának felmutatni a jelenlegi helyett és akkor komolyabban lehetne velük foglalkozni, mint hogy azt ez ideig tették.

De hát mindezek a felsorolt és fel nem sorolt hátrányokon változtatni és segíteni fog az örökké gondolkodó elme, mely ezen – nekünk még nem teljes – szedőgépeket kifundálta és alkotni fognak majd olyanokat, melyekhez kevesebb gáncs fog férközni. Hogy ez mikor fog megvalósulni, az még a jövő titka, de lehet, hogy a közel jövőé.

Nekünk pedig nem marad más hátra, mint beletnyugodni a megváltozhatatlanba, azaz a szedőgépek elterjedésébe és igyekezzünk magunkat szakmánk minden ágában tökéletesíteni, hogy így minden téren helyt állhassunk magunkért, bárhová is sodorjon bennünket végzetünk.

